

PRIMA PRIMA

De producten van één van onze vaderlandse audioproducten, PrimaLuna, zijn geen onbekende in onze pagina's. Terecht, want wat initiatiefnemer Herman van den Dungen van Durob Audio sinds 2003 in de markt heeft gezet verdient alle waardering. Zijn missie en doel - betaalbare audioproducten met buizentechnologie als uitgangspunt gekoppeld aan uitstekende meettechnische en klankmatige eigenschappen - mag zeer geslaagd genoemd worden. Daarnaast is de bouwkwaliteit, componentenkeuze, betrouwbaarheid en afwerking van de producten van ongekende topklasse. De prijs-kwaliteitverhouding t.o.v. de concullega's is dan ook zeer gunstig. Het is nu eenmaal zo dat profeten in eigen land meestal een lage waardering krijgen - wat je van ver haalt is lekker - maar Herman en zijn mensen verdienen dit compliment ten volle. Waarvan akte.

De bode bracht een 17kg zware doos met daarin de bijna 13kg zware EVO100 phono-voorversterker. Uitgepakt en geplaatst boven op ons audiorack, was hij een ogenvanger voor menigeen die even langskwam om te kijken wat er weer voor nieuws te vinden was in EBO's audiowalhal. Buizen dus, klinken zeker warm, merkte deze of gene op. Tja (voor)oordelen... De buitenmaten van 40,5 x 28 x 19 cm komen overeen met de andere producten in de EVO serie, zoals vriend P. vaststelde die sinds begin dit jaar de gelukkige eigenaar was van de Prima Luna EVO300 hybride versterker.

Een mooi massief aluminium frontplaat is het visitekaartje. Het front is voorzien van twee draaiknoppen en vier drukknoppen. De linker draaiknop laat je kiezen uit vijf afsluitweerstand bij MC gebruik – respectievelijk 50/100/200/500/1000 Ohm, een zinvolle en verstandige keuze. Met de andere draaiknop kun je bij MC gebruik kiezen uit drie versterkingsfactoren – 52/56/60dB. Er zijn twee drukknoppen waarmee je kunt kiezen uit de MM of MC-ingang en twee waarmee je de uitgang kunt uitschakelen – mute dus. Centraal op het front zit een led dat de status van de phono-voorversterker aangeeft: rood/oranje voor de opstartfase, daarna groen.

Daarboven de gebogen afscherming over de gelijkrichter en versterkerbuizen. Daarachter de kast met trafo en voedingscomponenten en niet te vergeten de dubbeltriodes voor de MC versterking die dicht bij de MC ingang zijn geplaatst. Een nieuwsgierig aagje zal ongetwijfeld een soort luikje aan de achterkant van de kast opvallen waarachter de 6922 buisjes te zien zijn. De afwerking van de zware stalen kast is voorbeeldig met een meervoudig gemoffelde lakafwerking. Daarnaast biedt een stalen kast een goede afscherming en dat is zeker bij een phono-voorversterker een eerste vereiste.

De aansluitkant is eenvoudig: een IEC-netentree met primaire zekeringhouder, hoogwaardige cinchconnectoren voor de MC/ MM ingangen en de uitgangen en niet te vergeten een connector voor de chassis aarde.

Links aan de zijkant vind je de aan-uitschakelaar en rechts een omschakelfaciliteit voor toe te voegen afsluitcapaciteit aan de MM-ingang.

PrimaLuna EVO100 phono, de binnenkant en een stukje techniek

Omdat de EVO100 phono maar kort ter beschikking was, heb ik niet de tijd gehad om uitgebreid de binnenkant te bekijken. Maar een aantal hoogtepunten, die hem onderscheiden van de concullega's, wil ik jullie niet onthouden.

Waar zouden we zijn zonder voeding? Zeker in een phono-voorversterker met zijn hoge versterkingsfactoren vraagt dat om hogeschool ontwerpknust. Ontwerper Jan de Groot is dan ook duidelijk niet over één nacht ijs gegaan. De keuze voor een buizengelijkrichter (5AR4) en stabilisatie (EL34) en ook nog eens per kanaal mag uniek genoemd worden. Datzelfde geldt voor het slimme soft-start mechanisme, dat de levensduur van de buizen vergroot. Samen met royale passieve stabilisatie is er dus sprake van een uitermate lage ruis-stoorsignaal bijdrage – de achillespees van de meeste phono-voorversterkers op basis van een buizenschakeling. De ingebouwde DC-Blocker bewijst eveneens dat er goed is nagedacht over de eisen waaraan een moderne voeding moet voldoen.

De actieve MM-schakeling – versterking 40dB - is per kanaal gebouwd op basis van twee 12AX7 buizen. Deze zijn keurig in een mechanisch – buizen zijn nu eenmaal microfonisch – en elektrisch afschermende behuizing ondergebracht. De hele actieve schakeling is ook nog eens mechanisch ontkoppeld ten opzichte van de kast. De belangrijke RIAA-correctie is actief en bevindt zich in de tegenkoppellus: eveneens een verstandige keuze – ik kom daar verderop nog op terug. De MC versterker, die nog eens maximaal 20dB extra versterking levert, is gebouwd rondom de bijzondere mini dubbeltriodes, de 6922, keurig afgeschermd. Deze schakeling is eveneens mechanisch ontkoppeld ten opzichte van het chassis. Gezien de prestaties neem ik aan dat ontwerper Jan de Groot

(Floyd Design) ook hier “meesterlijk” aan het werk is geweest. De keuze voor een MC trap op basis van buizen is sowieso een bijzondere omdat de meeste fabrikanten toch kiezen voor een ingangstrafo – een SUT – of een halfgeleideroplossing.

De meeste actieve schakelingen zijn “handverdraad” om even een aardig germanisme te gebruiken. Het zijn ook visueel bijzondere getuigen van de noeste precieze handarbeid, waar PrimaLuna haar kwaliteit aan ontleent. De rest van de passieve componenten en de interne bedrading is van bovenmodale kwaliteit evenals de buisvoeten. Het gebruikte printmateriaal laat dikke koperbanen zien waar de componenten “through hole” op zijn gesoldeerd. Geen smd-tje te zien.

Luisteren - en een heel klein beetje meten

We hebben de PrimaLuna EVO100 even op de meetbank gehad. We waren natuurlijk best benieuwd naar een paar eigenschappen. Kort en goed: de residu, signaal/stoor en vervormingseigenschappen waren van het beste wat we tot nu toe zijn tegengekomen, zeker als het om een buizenphonovoorversterker gaat. De RIAA-correctie bleef keurig binnen de specificaties en loopt ook in het subcontralaag goed door. De opgegeven versterkingsfactoren werden allemaal enigszins overschreden, maar dat zou ik als positief willen omschrijven. Maar echt bijzonder was de oversturingsreserve van zowel de MC als de MM ingang. Hier betaalt zich het all-tube concept echt uit met indruk-

wekkende prestaties. Het is best vreemd te noemen dat deze belangrijke eigenschap eigenlijk nooit aan bod komt bij testverslagen van phonovoorversterkers, terwijl ze in feite zeker zo belangrijk zo niet belangrijker zijn als gevoeligheid of signaal-stoorafstand. Bij de klankmatige beoordeling kom ik er nog op terug....

Allereerst heb ik de Prima Luna EVO100 phono aangesloten op mijn Thorens TD1600 met het Van den Hul Condor MC element. Afsluitweerstand 200 Ohm – 500 Ohm ook geprobeerd – gain High. Alle sessies zijn beluisterd op mijn hoofdset: Mark Levinson ML320S voorversterker – experimentele Hypex mono-eindversterkers en Quad ESL2805 luidsprekers. Het was vanaf de eerste noot duidelijk dat we te maken hadden met een bijzonder product. Bij wat jazz en pop, om in de stemming te komen, viel de term vloeiend, culminerend met puntje op de stoel zitten bij het ECM-album Standards met Keith Jarrett. Het geluidsbeeld is homogeen, slagwerk, contrabas en vleugelklank lopen naadloos in elkaar over. Datzelfde gold voor een ECM-productie van vibrafonist Gary Burton. Een van de medeluisteraars met jonge oren – zelf een slagwerker – was flabbergasted over de klankhomogeniteit van de vibrafoon. Ik ook: aanslag en nagalm van de klank waren als een twee-eenheid.

De tweede luistersessie hebben we gedaan met mijn aloude Thorens TD150 (1966) met Rega RB300

waarin de HighOutput MC Goldring Eroica HX was gemonteerd. Afsluitweerstand 500Ohm, gain low ofwel 52dB. Pfoei, wat een power: Telarc de Moscovsessions met Shostakovitsch Symfonie nr 1 glanzende strijkers zonder een randje, massief koper – hopelijk hadden de altviolisten dopjes in hun oren – en die pauken en ander slagwerk. Zeker in combinatie met zo'n HOMC aangesloten op een MC ingang – want waarom zou je de kwaliteiten van zo'n mooi element om zeep helpen op een 47kOhm MM-ingang – loop je toch al snel tegen de oversturingsgrens van de doorsnee MC-ingang aan. Niet dus bij de PrimaLuna EVO100 phono. Geen centje pijn, begrenzing of andere klankbedervende ellende. Ook een wat royaal uitgestuurde versie van Genesis – Selling England by the Pound – gaf geen krimp en de popkenner in ons kleine gezelschap ontdekte nieuwe details maar dat kan ook aan de Groningse whisky hebben gelegen.

Derde sessie: de Groningse oerwoudtelegraaf had zich in mijn luisterkring al rondgezongen dus meldde zich te elfder ure vriend E. Of hij langs mocht komen met zijn Dual 1219 en wat plaatjes. E. is een groot verzamelaar van 70 en 80ties pop, daarnaast actief in de Groninger jazz- en improv scene. Zeer mooie set Audio Research/Martin Logan met als draaitafel een mooie VPI, maar dus ook een Dual1219 die hij gebruikte voor zijn 78 toeren en 45toeren Maxisingles. Op zijn wensenlijstje stond alleen nog een nieuwe phonovoerversterker omdat zijn aloude zelfbouw Hirage toch wel problemen begon te vertonen. Het element in de Dual was een gekoesterde Shure M44-7 voor LP en een 78 toeren naald voor schellak. Iedereen die al wat langer in het vak rondloopt weet dat een Shure M44 heel veel porrie afgeeft – bij wijze van spreken kun je er een lampje op laten branden. Lang verhaal kort: Dual aangesloten op de MM-ingang van de EVO100 phono en draaien maar muzikale meuk in het kwadraat, de ML volumeregelaar moest fors terug, maar E. was verguld. Geen dynamiekbegrenzing, zo wil ik mijn Maxisingles horen. Ook het stampen bleef lekker overeind we zijn een paar verdiepingen naar beneden gegaan, biertje.

Toen we na een krap halfuurtje weer boven kwamen had hij Mozart's Linzer Symfonie (KV425) – Concertgebouworkest olv Jozef Krips – op de Thorens

TD1600 gelegd en zijn Dual afgekoppeld. Rust in de tent en in mijn hoofd, was het commentaar. Heb je nog een IPA-tje, maar die PrimaLuna is misschien wel wat voor mij. Kan ik hem meenemen. Nee dus, maar wie weet.

Voor wie

Conclusie: we hebben te maken met een magnifiek ontwerp, waarbij de nadruk ligt op een optimalisatie van de klankmatige en meettechnische eigenschappen. De opzet is verder sober gehouden. Iedereen weet dat je zo een handvol features kunt bedenken die ook wel aardig en soms zinvol zijn bij een phonovoerversterker – twee ingangen, gebalanceerd, mono-schakelaar, rumble-filter, alternatieve pre-RIAA correctie enz., maar dat de gemiddelde muzikliefhebber in dit prijssegment daar niet op zit te wachten. Hoogstens zou ik uit ergonomische overwegingen de mute schakelaars en de capaciteitsschakelaar verwisseld hebben. Waar de toekomstige eigenaars dan weer wel van zullen opknappen is de tweeënehalf jaar garantie die op de buizen gegeven wordt. We kunnen kort zijn: iedere muzikliefhebber die in dit prijssegment een nieuwe phonovoerversterker zoekt: De PrimaLuna EVO100 aanbevolen met STIP!

Product: PrimaLuna EVO100 phono

Fabrikant: Prima Luna

Distributeur: MoreMusic

Prijs: € 3.790 leverbaar met een zilveren of zwart front

Website: www.moremusic.nl